

8. Янченко В. За что платят клиенты: как создать ценность услуг [Электронный ресурс]/ Валентин Янченко // Управление бизнесом. – 2010. – Режим доступа: http://www.prostobiz.ua/biznes/upravlenie_biznesom/stati/za_chno_platyat_klienty_kak_sozdat_tsennost_uslug.

9. Ламбен Жан-Жак. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива / Жан-Жак Ламбен ; пер. с франц. – С.Пб. : Наука, 1996. – 589 с.

10. Шинкаренко В.Г. Автотранспортная услуга: сущность, характеристики и особенности / В.Г. Шинкаренко // Економіка транспортного комплексу : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 18. – С. 7–21.

11. Zeithaml, Valarie A. Consumer Perceptions of Price, Quality, and Value: A Means-End Model and Synthesis of Evidence // Journal of Marketing. – July 1988. – Vol. 52 – P. 2–22.

Рецензент: О. М. Криворучко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.

Стаття надійшла до редакції 8.02.2013 р.

УДК 658.011.12

ПИПЕНКО І.С., канд. екон. наук,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕМЕНТНОГО СКЛАДУ ПОТЕНЦІАЛУ АТП

Анотація. Уточнено елементний склад потенціалу автотранспортного підприємства за системою ознак: залежно від здатності підприємства здійснювати пошук/перерозподіл зусиль використання ресурсів, області їх виникнення та сфери застосування; обґрунтовано сукупність зв'язків між елементами потенціалу, їх сутнісну характеристику для підприємства автомобільного транспорту.

Ключові слова: потенціал, ресурси, зусилля, елементи, склад, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище.

ПИПЕНКО И.С., канд. экон. наук,

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ЭЛЕМЕНТНОГО СОСТАВА ПОТЕНЦИАЛА АТП

Аннотация. Уточнён элементный состав потенциала автотранспортного предприятия согласно системе признаков: в зависимости от способности предприятия осуществлять поиск/перераспределение усилий использования ресурсов, области их возникновения

ния и сферы использования; обоснована совокупность связей между элементами потенциала, их сущностная характеристика для предприятия автомобильного транспорта.

Ключевые слова: потенциал, ресурсы, усилия, элементы, состав, внутренняя среда, внешняя среда.

I. PYPENKO, Cand. Econ. Sc.,
Kharkiv National Automobile and Highway University

THE ESSENCE AND FEATURES OF THE ELEMENTAL COMPOSITION OF A MOTOR TRANSPORT COMPANY POTENTIAL

Abstract. *The elemental composition of a motor transport company potential has been specified according to a descriptor system: depending on company's ability to carry out the search/redistribution of resource-use efforts, areas of their origin and use. A complex of links between potential elements, their essential description for a motor transport company has been substantiated.*

Key words: *potential, resources, efforts, elements, composition, internal environment, external environment.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання в різних країнах, зокрема і в Україні, усвідомлюється важливість ресурсного забезпечення як одного з ключових напрямків економічного розвитку держави.

Гарантом тривалого та ефективного функціонування підприємства в таких умовах виступає його ресурсний потенціал. Щоб сьогодні успішно діяти на ринку автотранспортних послуг, підприємству недостатньо лише володіти певними ресурсами. Необхідно постійно відшукувати зусилля щодо нових напрямків їх використання. Тому особливу увагу слід зосередити на області виникнення, сфері застосування ресурсів автотранспортного підприємства (АТП), а також на зусиллях щодо їх оптимального використання. Все це обумовлює актуальність розгляду елементного складу потенціалу АТП як узагальнюючої характеристики внутрішніх ресурсів підприємства, зусиль щодо їх поєднання для досягнення встановлених цілей з урахуванням зовнішніх обмежень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі з теорії потенціалу [1–8] достатньо уваги приділяється питанню складу потенціалу підприємства. Проте не існує одноз-

начності щодо природи походження елементів потенціалу та характеру взаємозв'язку між ними. Так, одні науковці [1–3] пропонують видові прояви потенціалу підприємства групувати за об'єктними та суб'єктними складовими, інші [4–8] – відокремлюють структурні елементи залежно від ресурсів.

В.Б. Іванов, Н.С. Краснокутська, О.С. Федонін та інші [1–3] елементний склад потенціалу підприємства структурують на об'єктний та суб'єктний. Об'єктними складовими виступають інноваційний, виробничий, фінансовий потенціали; суб'єктними складовими – науково-технічний, управлінський, маркетинговий, потенціал організаційної структури управління. На думку авторів роботи [3], особливої уваги заслуговують кадровий, інфраструктурний та інформаційний потенціали, які не можна однозначно віднести чи то до суб'єктних, чи то до об'єктних складових.

Аналізуючи наведений елементний склад, звернемо увагу на тісне переплетіння та дублювання деяких видових проявів потенціалу підприємства. Так, інноваційний та науково-технічний потенціали мають близьку за змістом природу походження; не досить зрозумілими є відмінності між потенціалом організаційної структури управління та управлінського потенціалу. Окрім цього, наведений елементний склад потенціалу не враховує зовнішньої області його виникнення.

Автори робіт [4–8] для обґрунтування взаємозв'язків елементного складу потенціалу підприємства застосовують ресурсний напрям, який передбачає виділення складових за видами ресурсів. При цьому кожен автор пропонує розглядати різну кількість видів ресурсів – від 7 до 10; також існує неоднозначність у назві ресурсів. До найбільш застосованих можна віднести такі ресурси: фінансові, трудові, організаційні, технічні, технологічні, інформаційні тощо. Разом з тим такий підхід не враховує область виникнення ресурсів підприємства: внутрішнє або зовнішнє середовище. Залишаються незрозумілими умови доступу до ресурсів середовища підприємства. Тому позиції цих вчених щодо взаємозалежності елементного складу потенціалу підприємства вимагають суттєвого доопрацювання.

Базуючись на зроблених узагальненнях [9] щодо складу потенціалу підприємства, обґрунтуємо взаємодію та співіснування елементів потенціалу підприємства.

Невирішені складові загальної проблеми. Незважаючи на наявність певних літературних наробок, склад потенціалу підприємства, з точки зору взаємодії його елементів, вимагає уточнення. Зокрема виникає потреба в обґрунтуванні сутнісної характеристики елементів потенціалу підприємства автомобільного транспорту на підставі врахування відмінних рис природи їх походження та сфери застосування.

Формулювання цілей статті. Визначити особливості складу потенціалу АТП, уточнити його елементи, виходячи з певної системи класифікаційних ознак; обґрунтувати сутність та характер взаємозв'язків між цими елементами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до визначення понять «особливість» – характерна, відмінна властивість чого-небудь [10, с. 463]; «властивість» – якість, ознака, що складають відмінну особливість чого-небудь [10, с. 704]. Тобто особливість містить ознаку, якість, рису, за якими досліджуваний об'єкт має суттєві відмінності від інших об'єктів.

Тому при обґрунтуванні елементного складу потенціалу АТП будемо додержуватися наступних положень:

- по-перше, розглядати усі характерні ознаки, якості та риси потенціалу будь-якого підприємства, а також особливості підприємства автомобільного транспорту;

- по-друге, брати за основу таку систему класифікаційних ознак складу потенціалу підприємства: залежно від області виникнення, сфери застосування ресурсів підприємства, а також його здатності здійснювати пошук/перерозподіл зусиль використання цих ресурсів;

- по-третє, врахувати постійну зміну потенціалу у часі – внаслідок саморозвитку та під впливом результатів перетворення;

- по-четверте, встановити сукупність зв'язків між елементами потенціалу підприємства;

- по-п'яте, надати сутнісну характеристику кожного елемента потенціалу АТП.

Так, елементний склад потенціалу підприємства слід характеризувати, зважаючи на такі його риси та ознаки:

- призначення (кожен елемент потенціалу підприємства формується для реалізації точно визначених цілей);

- поліструктурність (потенціал підприємства поєднує в собі різні елементи, деякі з яких також характеризуються власною структурою);

– взаємозамінність, альтернативність (вибір ефективних варіантів розподілу ресурсів між елементами потенціалу підприємства для забезпечення збалансованої рівноваги).

Отже, елементи потенціалу АТП формуються для вирішення конкретної мети, мають поліструктурний характер, їх структура може істотно змінюватися в результаті прийняття відповідного управлінського рішення щодо збереження збалансованості використання ресурсів.

Елементи потенціалу підприємства відокремлюємо за системою певних ознак [9]. По-перше, залежно від області виникнення ресурсів розмежовуємо внутрішній та зовнішній потенціал підприємства. По-друге, залежно від сфери застосування ресурсів – потенціал науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок (НДДКР), фінансовий, маркетинговий, виробничий, трудовий потенціали підприємства. По-третє, залежно від здатності підприємства здійснювати пошук/перерозподіл зусиль використання ресурсів – існуючий потенціал та потенціал розвитку підприємства.

Виходячи із сутності потенціалу підприємства [9], обґрунтування його елементного складу спирається на ресурси, їх оптимальне поєднання, а також здатність АТП здійснювати пошук додаткових зусиль та/або перерозподіл наявних зусиль щодо сфери використання ресурсів. При цьому внутрішня характеристика потенціалу підприємства відображається ресурсами його внутрішнього середовища. Тому елементи внутрішнього потенціалу АТП визначаються наявністю ресурсів у підприємства.

В той же час слід враховувати, що підприємство функціонує в постійно змінюваному, із високим ступенем невизначеності середовищі. Зовнішнє середовище також має ресурси, тому елементи зовнішнього потенціалу АТП формуються залежно від умов доступу до цих ресурсів.

Отже, областю виникнення ресурсів АТП виступає, з одного боку, внутрішнє середовище (при цьому до ресурсів існує прямий доступ), з іншого – зовнішнє середовище (при цьому до ресурсів існує опосередкований доступ). Тому елементи внутрішнього потенціалу АТП визначаються наявністю ресурсів його внутрішнього середовища, елементи зовнішнього потенціалу АТП – відповідно умовами доступу до ресурсів його зовнішнього середовища.

Уся сукупність ресурсів, що формується зовнішнім та внутрішнім середовищем підприємства, може застосовуватися у різних сферах. Оптимальне сполучення ресурсів, якими володіє підприємство, дозволяє досягти встановленої мети. Залежно від видів діяльності, а отже від сукупності виконуваних підприємством функцій, напрямки використання ресурсів можуть бути неоднаковими. Це зумовлено галузевими особливостями господарювання підприємства. Так, за сферою застосування ресурсів у складі потенціалу підприємства транспортної галузі виділяють такі елементи: трудовий, фінансовий, виробничий, маркетинговий, науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок (НДДКР).

Незалежно від області виникнення та сфери застосування вся сукупність ресурсів підприємства розглядається як система, яка містить певні елементи. Ресурсна концепція у найбільш поширеному трактуванні виділяє наступні складові: трудові, фінансові, технічні, технологічні, просторові, ресурси системи управління, інформаційні.

У зв'язку з цим вважаємо перелічені види ресурсів підґрунтям формування внутрішньої характеристики елементного складу потенціалу АТП.

Ресурси, що використовуються, перетворюються у певний результат, змінюючись та набуваючи нових якісних і кількісних характеристик. При цьому деяка частина перетворених ресурсів вже не може за визначенням бути складовою потенціалу, з якого її було виокремлено. Тому початкові характеристики потенціалу відрізняються від його ж характеристик після закінчення перетворень настільки, наскільки глибоким було дане перетворення. У зв'язку з цим слід враховувати факт постійної зміни потенціалу у часі як під впливом результатів перетворень, так і внаслідок саморозвитку. При цьому саморозвиток потенціалу передбачає такі його зміни, які неможливо пояснити впливом різних факторів.

Отже, залежно від здатності АТП здійснювати пошук прихованих або перерозподіл наявних зусиль області використання ресурсів шляхом їх перетворення та внаслідок саморозвитку з урахуванням зовнішніх обмежень слід відокремлювати існуючий потенціал від потенціалу розвитку підприємства.

Керуючись наведеними узагальненнями, на рис. 1 представлено елементний склад потенціалу АТП.

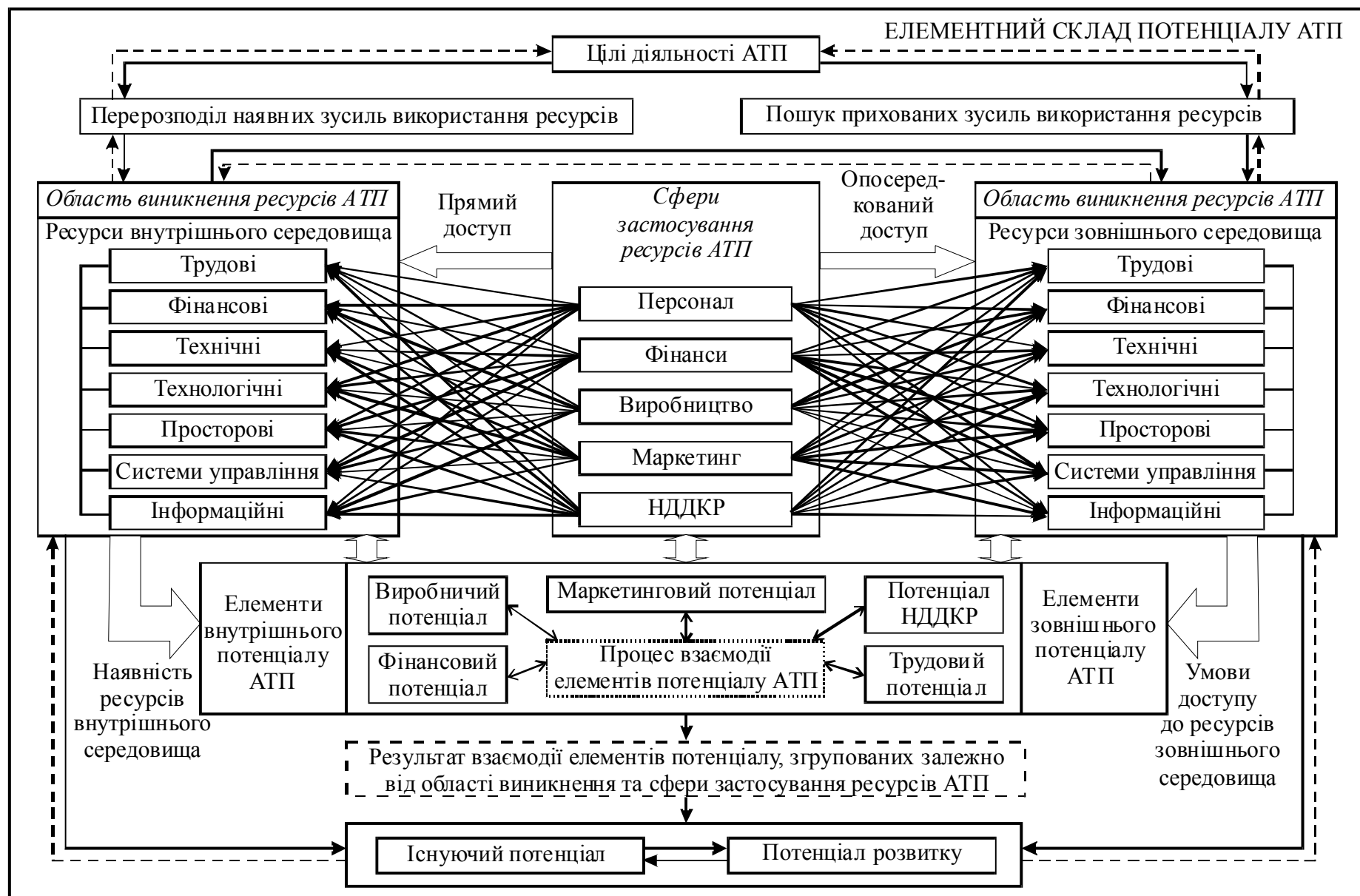

Рис. 1. Елементний склад потенціалу АТП

Елементи потенціалу АТП знаходяться у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності, функціонують одночасно та у сукупності. Представлена схема відображає взаємне поглинання та співіснування різновидів потенціалу підприємства. Так, наприклад, відокремлені потенціал НДДКР, трудовий, фінансовий, виробничий та маркетинговий потенціали підприємства знаходяться у тісній взаємодії. Результат взаємодії елементів потенціалу, згрупованих залежно від області виникнення та сфери застосування ресурсів АТП, відображає його здатність здійснювати пошук/перерозподіл зусиль використання ресурсів. Тобто це дозволяє визначити рівень використання потенціалу підприємства та напрямки подальшого розвитку.

Оскільки сфери застосування ресурсів зумовлені галузевими особливостями господарювання підприємства, слід врахувати це положення при визначенні сутності кожного елемента потенціалу АТП. Так, під трудовим потенціалом АТП розуміємо узагальнюючу динамічну характеристику трудових ресурсів підприємства та зусиль щодо їх оптимального використання для досягнення встановлених цілей з урахуванням зовнішніх обмежень. При цьому слід характеризувати його рівень за всіма структурними підрозділами функціонування АТП, тобто враховувати рівень прояву ознак і характеристик усього персоналу підприємства.

Під маркетинговим потенціалом АТП розуміємо узагальнюючу динамічну характеристику певної сукупності ресурсів підприємства та зусиль щодо їх оптимального використання для досягнення встановлених цілей з урахуванням зовнішніх обмежень. Основна особливість – маркетингові зусилля АТП слід групувати за елементами розширеного комплексу маркетингу.

Грунтуючись на загальному визначенні потенціалу підприємства [11], аналогічно надається сутнісна характеристика інших елементів його складу.

Таким чином, елементи потенціалу АТП відокремлюються за трьома класифікаційними ознаками, їх сутнісна характеристика враховує відмінні риси підприємства автомобільного транспорту.

Висновки. Отже, сформовано елементний склад потенціалу АТП залежно від його здатності здійснювати пошук/перерозподіл зусиль використання ресурсів, області їх виникнення та сфери застосування. Така структура відображає характер взаємозв'язків між цими елементами.

Література

1. Іванов В. Б. Потенціал підприємства : навч.-метод. посіб. / В. Б. Іванов, О. М. Кохась, С. М. Хмелевський. – К. : Кондор, 2009. – 300 с.
2. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
3. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч.-метод. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2005. – 216 с.
4. Догадайло Я. В. Обґрунтування складу потенціалу підприємств дорожньої галузі / Я. В. Догадайло // Економіка транспортного комплексу : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 16. – С. 182–191.
5. Харченко С. В. Управлінські аспекти забезпечення результативності використання потенціалу підприємства / С. В. Харченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 46–72.
6. Добикіна О. К. Потенціал підприємства: формування та оцінка / О. К. Добикіна, В. С. Рижиков, С. В. Касьянюк, М. Є. Кокотько. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
7. Калетнік Г. М. Інноваційні моделі управління стратегічним економічним потенціалом сучасних економічних систем / Г. М. Калетнік, Г. М. Заболотний, С. В. Козловський // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 3–11.
8. Шульга Г. В. Формирование стратегического потенциала организации / Г. В. Шульга // БизнесИнформ. – 2009. – № 15–16. – С. 155–157.
9. Криворучко О. М. Обґрунтування складу потенціалу підприємства / О. М. Криворучко, І. С. Пипенко // Економіка транспортного комплексу : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 19. – С. 17–25.
10. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1997. – 944 с.
11. Шинкаренко В. Г. Сучасне розуміння потенціалу підприємства / В. Г. Шинкаренко, О. М. Криворучко, І. С. Пипенко // Економіка транспортного комплексу : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 18. – С. 47–59.

Рецензент: О. М. Криворучко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2013 р.